

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента на дисертаційну роботу Лисачок Алли Василівни на тему: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Питання залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку завжди було наріжним каменем діяльності кожного українського уряду. Уряд неодноразово заявляв про наміри збільшити обсяги іноземних інвестицій у вітчизняну економіку. Так, у Національній економічній стратегії-2030 було передбачено зростання ВВП на душу населення до \$ 10 тис. та збільшення чистого припливу прямих іноземних інвестицій до \$ 15 млрд на рік. У програмі діяльності уряду були плани залучити протягом 5 років до \$ 50 млрд інвестицій, що мало б стимулювати зростання ВВП на 40 %. Але, якщо, навіть, і в мирний час ці плани були надто оптимістичні, то після широкомасштабного вторгнення російської федерації, і без того не надто висока інвестиційна привабливість вітчизняної економіки стрімко прямує до «нуля».

І хоча, сьогодні, в умовах виснажливої війни, Україна стала епіцентром спрямування світової фінансової допомоги, метою якої є протидія російській агресії та відновлення країни після нищівної діяльності ворога, і багато держав цивілізованого світу вже заявили про намір долучитися до повоєнної відбудови України у майбутньому, проте вітчизняна економіка має працювати вже зараз, бо саме на ній тримається забезпечення наших військових і захисників та добробут громадян. І щоб вистояти у війні, потрібна не лише сила зброї, а й економічне підґрунтя. Тому, залучення інвестицій в умовах війни є одним із надважливих завдань для України. Таким чином, в умовах важких бойових дій та збройної агресії, українській владі доводиться «боротися» буквально за кожний долар іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Тому, заходи держави із забезпечення безпеки інвестицій є чи не єдиною можливістю підтримки інвесторів та практичної реалізації інвестиційних проектів. Іноземні інвестори на сьогодні потребують від держави максимальних гарантій захисту від воєнних ризиків та безпечних умов інвестування. І для того, щоб вони могли інвестувати у воєнну економіку попри всі ризики, необхідні додаткові заходи держави щодо гарантування безпеки інвестицій.

З огляду на це, обраний Лисачок А.В. у дисертації вектор дослідження, що висвітлює проблематику інвестиційної безпеки, є актуальним та важливим як для сучасної практики публічного управління, так і для розвитку теоретико-методичних засад науки в цілому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Актуальність обраної Лисачок А.В. тематики дисертації підтверджена її виконанням в межах науково-дослідної роботи кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування за темою «Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України» (номер державної реєстрації № 0120U105019) у межах якої автором запропоновано напрями підвищення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду.

Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертація Лисачок А.В. складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 260 сторінок, у тому числі обсяг основного тексту – 234 сторінки.

Об'єктом дисертаційного дослідження є інвестиційна безпека держави, предметом – теоретико-методологічні та прикладні засади формування і реалізації механізмів управління інвестиційною безпекою.

У вступі до дисертації Лисачок А.В. визначила актуальність тематики управління інвестиційною безпекою держави, а також сформулювала мету, що полягає в обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Здобувачкою також встановлені

завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи його проведення й елементи наукової новизни. Дисертантка висвітлила практичну цінність одержаних результатів дослідження та навела дані щодо апробації його положень.

У *першому розділі* дисертації Лисачок А.В. на належному науковому рівні обґрунтувала теоретико-методичні засади механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку (с. 38-92). Зокрема, у першому параграфі дисертантка розкрила зміст понять: «інвестиційна безпека» та «сталий розвиток», розглянула класифікацію загроз, які здійснюють негативний вплив на інвестиційну безпеку; навела індикатори, за допомогою яких визначають рівень інвестиційної безпеки. У другому параграфі здобувачка розглянула поняття «механізми» державного управління, детально описала їх основні складові та класифікацію. У третьому параграфі автор проаналізувала нормативно-правове забезпечення інвестиційної безпеки держави, описавши основні нормативно-правові акти, за допомогою яких здійснюється державне регулювання інвестиційної безпеки.

Вартим уваги є *другий розділ* дисертації Лисачок А.В., який присвячено аналізу стану публічного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку (с. 108-160). Зокрема, у першому параграфі дисертантка провела оцінку стану інвестиційної безпеки України на міжнародному рівні на основі даних міжнародних рейтингів. У другому параграфі автор дослідила стан інвестиційної безпеки держави на національному рівні та розрахувала індикатори інвестиційної безпеки України. У третьому параграфі здобувач оцінила стан інвестиційної безпеки на регіональному рівні на прикладі Рівненської області. У результаті аналізу, автор зробила цілком слушний висновок, що на сьогодні рівень інвестиційної безпеки демонструє негативні тенденції, які можуть в подальшому призвести до створення несприятливого інвестиційного іміджу України серед європейських країн.

У *третьому розділі* дисертанткою наведено напрями удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку (с. 170-229). Зокрема, у першому параграфі даного розділу Лисачок А.В. наведено

досвід державного управління інвестиційною безпекою в країнах ЄС. У другому параграфі автор подала пропозиції органам державного управління та місцевого самоврядування для покращення рівня інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку. У третьому параграфі дисертанткою запропоновано заходи щодо удосконалення правового та економічного механізмів забезпечення інвестиційної безпеки, а також подано рекомендації щодо стимулювання інвестиційної діяльності. У четвертому параграфі здобувачкою запропоновано застосування договорів державно-приватного партнерства для підвищення інвестиційної безпеки України.

У висновках дисертантка узагальнила отримані результати дисертаційної роботи та надала рекомендації щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку в Україні (с. 238-242).

Дисертанткою опрацьовано достатню кількість вітчизняних та іноземних джерел за темою дослідження, що засвідчує належний рівень отриманих результатів.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі.

Під час розроблення положень дисертаційної роботи Лисачок А.В. застосувала загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дало їй змогу повною мірою довести початково встановлені гіпотези та обґрунтувати положення новизни. Зокрема, серед застосованих дисертанткою методів слід виділити: діалектичний метод, індукцію та дедукцію, аналіз та синтез, економіко-статистичні методи, моделювання, системний підхід тощо (с. 30-31).

Виконаний Лисачок А.В. аналіз джерельної бази за проблематикою дисертації включає: міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, офіційні дані міжнародних рейтингових агентств, звіти й дані міжнародних організацій щодо сталого розвитку (ООН, Світового Банку) та інших авторитетних міжнародних організацій, державних статистичних установ, міністерств, експертні звіти дослідних агенцій, Інтернет-джерела, наукові праці

провідних закордонних і вітчизняних авторів з питань забезпечення інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку.

Сформульовані дисертанткою авторські наукові положення та висновки обґрунтовані достатньою кількістю проведених досліджень та підтверджуються отриманими результатами й адекватними висновками.

Слід відзначити виступи Лисачок А.В. на 16-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях в Україні та за її межами, що підтверджено опублікованими матеріалами за тезами її доповідей.

Положення, висновки та рекомендації дисертантки обґрунтовані на належному методичному рівні, є достовірними та характеризуються високим ступенем наукової новизни. Означене засвідчує перспективи використання дисертації Лисачок А.В. у науковій і практичній царині публічного управління.

Новизна основних наукових положень, висновків, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Лисачок А.В. полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Серед елементів наукової новизни дисертації Лисачок А.В. варто виокремити те, що автором:

вперше запропоновано підхід до оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні, який у перспективі можна буде використовувати при порівняльному аналізі регіонів для мінімізації інвестиційних ризиків, що позитивно вплине на зростання ВВП і залучення ПІІ.

Важливими для розвитку сучасної науки публічного управління є:

удосконалена система принципів державного регулювання економіки, а саме доповнення їх принципами: взаємозалежності, різноманітності та ресурсозатратності.

удосконалена методика оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави шляхом виокремлення міжнародного, національного, регіонального рівня, що дозволяє систематизувати показники для оцінювання інвестиційної безпеки.

Також Лисачок А.В. подає ґрунтовні пропозиції щодо удосконалення законодавчого забезпечення інвестиційної безпеки, серед яких вартими уваги є: пропозиції щодо прийняття єдиного нормативно-правового акту, який би регулював усі питання інвестиційної безпеки (Закону України “Про інвестиційну безпеку”); пропозиції щодо ухвалення Закону України “Про екологічне страхування” для захисту постраждалих осіб від екологічних катастроф; пропозиції щодо удосконалення природоохоронного законодавства; пропозиції щодо перезавантаження Вищої ради правосуддя задля очищення й оновлення суддівського корпусу, забезпечення справедливої участі громадян у судочинстві, вдосконалення досудового розслідування, повноцінного і своєчасного виконання судових рішень;

У дисертації Лисачок А.В.: *набули подальшого розвитку* пропозиції щодо удосконалення інституційного і правового забезпечення підготовки й реалізації проектів державно-приватного партнерства, зокрема, передбачення стимулів для інвесторів у договорах ДПП; впровадження ДПП на основі рівноправного партнерства; а також створення механізму укладення концесійних угод з партнерами (у тому числі стратегічними інвесторами);

набули подальшого розвитку підходи щодо використання моделі еколого-економічної системи, як комплексу взаємодіючих економічних, природних і соціальних елементів для аналізу структури і функціонування інвестиційних процесів;

набули подальшого розвитку поняття: поняття «інвестиційна безпека»; «механізм управління інвестиційною безпекою»; «механізм державного управління»; «сталий розвиток» та інші поняття;

набули подальшого розвитку зарубіжний досвід державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, зокрема, використання «Зелених» та «Білих» книг, створення дорадчих комітетів; ділових і громадських груп; консультації в режимі он-лайн тощо.

Положення наукової новизни сформульовані належним чином, характеризуються високим ступенем обґрунтованості та свідчать про значний рівень наукового пізнання автора.

Теоретична цінність одержаних результатів дослідження.

Серед розроблених Лисачок А.В. положень наукової новизни, які характеризуються теоретичною значущістю, слід відзначити авторський підхід до оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні, використання якого дозволить проводити порівняльний аналіз регіонів для мінімізації інвестиційних ризиків, що позитивно вплине на зростання ВРП та залучення ІІІ; авторську методику оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави шляхом виокремлення трьох рівнів (*міжнародний, національний, регіональний*) для оцінки інвестиційної безпеки, що дозволяє систематизувати показники оцінки інвестиційних процесів на всіх трьох рівнях; авторський підхід щодо використання моделі еколого-економічної системи, як комплексу взаємодіючих економічних, природних і соціальних елементів, для аналізу структури і функціонування інвестиційних процесів; доповнення системи принципів державного регулювання економіки; авторське трактування понять: «інвестиційна безпека», «механізм управління інвестиційною безпекою», «механізм державного управління», «сталий розвиток»; зарубіжний досвід щодо застосування механізму державного управління інвестиційною безпекою.

Здобутки Лисачок А.В. у сфері теорії публічного управління були використані:

– у навчальному процесі Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін: «Регіональний та місцевий розвиток», «Управління в територіальних громадах», «Основи безпеки» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (довідка № 20/09 від 16.02.2021);

– у проекті «Робота майбутнього: форсайт обумовлених впровадженням нових технологій змін у сільському, лісовому та рибному господарствах України» під час підготовки аналітичних матеріалів для написання звіту (довідка № 2135 від 19.09.2022).

Результати дисертаційної роботи Лисачок А.В. характеризуються високим рівнем теоретичної цінності та належним ступенем застосування у межах науки публічного управління.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні результатів дослідження Лисачок А.В. у формі практичних рекомендацій органами публічного управління. Зокрема, сформовані здобувачем в дисертації основні положення і рекомендації, схвалені та використовуються у практичній діяльності:

– Київської обласної військової адміністрації при забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та державно-приватного партнерства (довідка № 412/24/01/2022 від 22.09.2022);

– Рівненської обласної адміністрації при здійсненні аналізу та прогнозу розвитку соціально-політичних процесів у регіоні, а також підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів для місцевих та центральних органів влади (довідка № 451/03.2-11/22 від 07.10.2022).

Практична значущість отриманих дисертанткою результатів підтверджена їх використанням при виконанні науково-дослідних робіт кафедри трудових ресурсів і підприємництва Національного університету водного господарства та природокористування.

Серед елементів наукової новизни дисертації, які характеризуються практичним значенням, слід виділити удосконалену Лисачок А.В. систему законодавчого забезпечення інвестиційної безпеки, серед яких вартими уваги є: пропозиції щодо прийняття Закону України “Про інвестиційну безпеку”; пропозиції щодо ухвалення Закону України “Про екологічне страхування”; пропозиції щодо удосконалення природоохоронного законодавства за

допомогою механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку; пропозиції щодо удосконалення інституційного забезпечення підготовки й реалізації проектів державно-приватного партнерства; пропозиції щодо створення механізму для укладення концесійних угод з партнерами (у т.ч. стратегічними інвесторами); пропозиції щодо перезавантаження Вищої ради правосуддя задля очищення й оновлення суддівського корпусу, забезпечення справедливої участі громадян у судочинстві, повноцінного і своєчасного виконання судових рішень.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків в опублікованих працях.

Опубліковані Лисачок А.В. праці повністю висвітлюють представлені у дисертації положення наукової новизни.

Загалом, за темою дисертації опубліковано 25 робіт, серед яких 4 статті у фахових виданнях України, 3 статті в іноземних наукових періодичних виданнях, 1 стаття у науковому виданні України, проіндексованому у WoS, підрозділ у колективній монографії, 16 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях та наукових семінарах. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано результати, які були отримані дисертанткою особисто.

Кількість публікацій, їхній обсяг та якість відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій, представлених на здобуття наукових ступенів. *

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Дисертація Лисачок А.В. справляє позитивне враження, має важливе науково-практичне значення. Проте, окремі авторські позиції спонукають до дискусії та є темою для обговорення у межах публічного захисту даної роботи.

1. Загалом, позитивно оцінюючи описаний іноземний досвід, у п.3.1., варто було би зазначити, що уряди багатьох європейських країн запроваджують регуляторні обмеження для іноземних інвесторів щодо вкладання коштів у галузі, які пов'язані з національною безпекою. Національне законодавство

окремих країн перераховує галузі, сектори та види діяльності, які вважаються чутливими до національних інтересів, і накладає обмеження щодо вкладання коштів в ці галузі. Зокрема, закритими галузями для іноземних інвесторів є: оборона та військове виробництво; розвідка; продукти та технології подвійного використання, які окрім цивільного призначення можуть бути використані у військових цілях; створення ракетної, ядерної, хімічної, біологічної, токсичної зброї; транспорт і авіація; телекомунікації та електронна комунікація; розробка програмного забезпечення; засоби масової інформації; медичні послуги; космічна галузь, виробництво супутників тощо. Це передбачає передусім розуміння того, що не всі інвестиції корисні для держави, зважаючи на можливу монополізацію іноземним капіталом цілих галузей вітчизняного виробництва. Тому політика залучення іноземних інвестицій повинна виходити не з позиції окремих інвесторів, інвестиційних проектів, підприємств чи галузей, а стосуватися інтересів національної економіки загалом. З огляду на це, у дисертації, разом з «створенням безпечних умов інвестування» для іноземних інвесторів, варто було би ширше розглянути питання економічної безпеки держави в цілому.

2. Позитивно оцінюючи роботу, варто зауважити, що у світі існують три моделі державної політики залучення іноземних інвестицій. Відповідно до першої моделі, максимально спрощуються умови інвестування, широко використовується принцип «відкритого вікна» для залучення якомога більшої кількості іноземних інвестицій. Друга модель передбачає поєднання спрощення правил інвестування разом з відстеженням основних тенденцій руху капіталу з метою вжиття відповідних заходів у разі виникнення серйозних загроз безпеці держави. І третя модель передбачає політику цільового залучення інвестицій, при якій держава ставить перед собою конкретні цілі щодо обсягів, пріоритетних галузей, інвесторів та країн походження інвестицій. Робота значно виграла би, якщо автором було би детальніше розкрито зазначені моделі державної політики щодо залучення іноземних інвестицій в контексті питань інвестиційної безпеки.

3. Автор описує систему органів публічної влади, відповідальних за інвестиційну безпеку, серед яких: Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, обласні державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. У роботі можна було би подати детальніший опис діяльності цих установ, особливо в частині, що стосується питань інвестиційної безпеки.

4. У другому розділі дисертант визначає показники інвестиційної безпеки держави і розраховує показники інвестиційної безпеки регіону на прикладі Рівненської області. Загалом, позитивно оцінюючи проведені розрахунки, зауважимо, що рівень інвестиційної безпеки регіону можна було б оцінити і для інших областей України, а не тільки для Рівненської області.

5. Позитивно оцінюючи підхід до оцінки інвестиційної безпеки на міжнародному рівні, вважаємо, що краще було би подавати інформацію про оцінку безпеки у єдиному форматі: або у балах, або зазначаючи місце країни у рейтингу. В дисертації трапляється обидва варіанти подачі інформації, або їх дублювання. Зокрема, описуючи один з рейтингів, автор подає інформацію про індикатори безпеки в балах (табл. 2.2.), і цю ж інформацію дублює на рисунку, зазначаючи місце країни в рейтингу (рис. 2.20).

Загалом, наведені зауваження не впливають на зміст дисертації, мають характер наукової дискусії і не знижують високу оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація Лисачок Алли Василівни на тему: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» є завершеною науковою працею та має теоретичне і практичне значення. Наведені дискусійні положення та зауваження не применшують цінності результатів дисертації.

У дисертаційній роботі розв'язано науково-практичне завдання, що полягало в обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершила здобувач, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Лисачок Алла Василівна може бути рекомендована для присудження, за умови розгляду разовою спеціалізованою вченою радою рецензованої дисертаційної роботи, ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління
та публічної служби

Національного університету
«Львівська політехніка»

Федорчак О.В.

Підпис д.держ.упр., доц. Федорчак О.В. засвідчую

Вчений секретар

Національного університету
«Львівська політехніка»

к.т.н., доцент

Брилинський Р.Б.